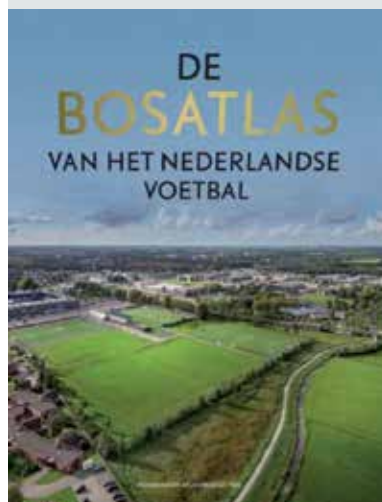

Geschiedenisles over voetbal

In *Kleio* 2 van 2017 stond een artikel van Jonathan Even-Zohar, destijds directeur van *Euroclio*, getiteld 'Voetbalwedstrijden als vensters'. Daarin komt het initiatiefproject *Football, A People's History of Europe* aan de orde, dat Europese geschiedenis wil uitleggen aan de hand van voetbalgeschiedenis. Even-Zohar gaf aan dat er drie plannen ontwikkeld werden. *UEFA 2020: Europa aan de bal, Iconische voetbalwedstrijden en voetbalgeschiedenis om club en school te verbinden*. Ten slotte deed hij een oproep aan geïnteresseerden om mee te doen met dit project. In oktober 2017 was er een bijeenkomst op de Erasmus Universiteit in Rotterdam. Daar spraken onder anderen Gijsbert Oonk, sporthistoricus aan de Erasmus Universiteit Rotterdam, Joram Verhoeven van het Anne Frank Huis en Jurryt van de Vooren. De laatste is sporthistoricus, eigenaar van de site Sportgeschiedenis.nl en tevens auteur van de meeste teksten voor *De Bosatlas van het Nederlandse voetbal*, die in november 2017 verscheen. Deze atlas bestaat uit negen hoofdstukken: ontstaan, amateurs, profs, commercie, stadions, maatschappij, internationaal, clubs in het betaald voetbal (vanaf de reorganisatie van 1971) en de voetbalkaart met 26 deelkaarten van Nederland met daarop alle veld- en zaalvoetbalclubs. Het is een echte atlas, met veel kaarten, maar het boek bevat ook veel tekst. Duidelijk wordt hoe de ontwikkeling van de Nederlandse maatschappij en het voetbal vanaf het begin (1877-1878) met elkaar te maken hebben. Was voetbal in het begin een elitesport, na de Eerste Wereldoorlog werd het een volkssport. Nederland nam weliswaar niet deel aan de Eerste Wereldoorlog, maar de legerleiding had wel behoefte aan fitte soldaten, voor het geval dat. In 1915 werd daarom een militaire voetbalcompetitie opgericht.

Na afloop van de oorlog wilden veel militairen blijven voetballen. Daarnaast kwam er een enorme groei van voetbalverenigingen, met name in het zuiden van Nederland. De rooms-katholieke kerk stemde in met de komst van het voetbal, mits er eigen, katholieke clubs werden opgericht. Tussen 1910 en 1940 werden 800 clubs opgericht, vooral in Limburg en Noord-Brabant. In rap tempo ontwikkelde voetbal zich tot de grootste sport van Nederland. In 2016 heeft de KNVB ruim 1,2 miljoen leden, 70.000 teams en 31.000 geregistreerde scheidsrechters. Wekelijks zijn zo'n 400.000 vrijwilligers actief. De eerste voetbalclubs ontstonden in de buurt van een treinstation – hoe moest je er anders komen? De kaart op pagina 17 verheldert dit in één oogopslag. Er is in 1902 slechts één uitzondering: Frederiksoord heeft een voetbalclub, maar geen trein- of tramstation. Op Urk werd pas in competitieverband gevoetbald vanaf 1947/48 – toen kreeg het een wegverbinding. Tegenwoordig zijn er, zoals de voetbalkaart laat zien, bijna overal voetbalclubs. Alleen op Vlieland niet. Voetbal is een weerspiegeling van de ontwikkelingen van de maatschappij. Het aantal vrouwen en meisjes dat voetbalt, groeit nog steeds. Er zijn projecten als *Playing for Succes* (een naschools project om kinderen meer zelfvertrouwen te geven), er is G-voetbal (voetbal voor gehandicapten), er zijn Cruyff Courts (trapveldjes). De Nederlandse bevolking groeit nog steeds, waardoor er meer en meer gespeeld wordt op kunstgras, of zelfs op het dak van de IKEA in Utrecht. De rijkste clubs in de wereld worden steeds rijker en kopen wie ze willen. Daardoor wordt onder andere de gemiddelde leeftijd van voetballers in het betaald voetbal in Nederland lager. De atlas laat ook zien dat dit alles de maatschappij geld kost, bijvoorbeeld vanwege de inzet

De Bosatlas van het Nederlandse voetbal,
Jurryt van de Vooren e.a. (Noordhoff Atlasproducties, Groningen 2017), 213 blz., € 29,95

van politieagenten – die overigens per duizend toeschouwers het hoogst is bij kleinere clubs als Fortuna Sittard, FC Oss, Almere City en FC Dordrecht (p. 103). Deze prachtige atlas laat zien dat je over een onderwerp als sport geschiedenisles kunt geven. In *Kleio* 4 van 2010 werd naar aanleiding van het wereldkampioenschap voetbal in Zuid-Afrika een tweetal voorbeelden gegeven aan de hand van de film *Invictus* van Clint Eastwood (met Matt Damon als aanvoerder van het Zuid-Afrikaans voetbalteam en Morgan Freeman als Mandela) en het boek van John Carlin, waarop de film gebaseerd is. Een ander voorbeeld is het artikel 'Sport en politiek' over het Olympiastadion in Berlijn (*Kleio* 3, 2012). De atlas bevat uiteraard ook wat onduidelijkheden. Op pagina 14 staat dat een Nederlander gemiddeld 1,6 kilometer van een voetbalaccommodatie woont, terwijl dat op pagina 180 2,3 tot 2,7 kilometer is. Dat laat onverlet dat het een geweldig boek is. Ik ben benieuwd hoe het project *Football, A People's History of Europe* zich ontwikkelt.

Wim Rongen ■